

**Materiał informacyjny opracowany przez
Stowarzyszenie Lokalne Grupy Działania Warmii i Mazur
oraz Stowarzyszenie Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
dla uczestników operacji:**

**„Polsko-Węgiersko-Słowackie doświadczenia w budowaniu partnerstwa na rzecz
zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich – wyjazd studyjny”,**

**realizowanej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej,
Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.**

**Możliwości tworzenia powiązań oraz wymiany wiedzy
i doświadczeń pomiędzy różnymi podmiotami
na rzecz rozwoju obszarów wiejskich
na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.**

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

– Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej

„Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Rozwój obszarów wiejskich jest pojęciem niezwykle szerokim. W praktyce katalog osób fizycznych i prawnych, które mogą być partnerem na rzecz tego rozwoju jest nieograniczony. Ważną rolę dla rozwoju obszarów wiejskich odgrywają instytucje i organizacje działające na rzecz rolnictwa, organizacje oferujące wsparcie dla tzw. inicjatyw oddolnych i rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w ramach różnych funduszy. Zawsze jednak podstawowym czynnikiem składowym każdej organizacji jest człowiek.

Województwo warmińsko-mazurskie to czwarte, co do wielkości województwo w kraju, zamieszkiwane przez około 1,5 mln osób. Jest to obszar kraju charakteryzujący się znaczącymi walorami przyrodniczymi. Obecnie priorytetowe kierunki rozwoju województwa tzw. inteligentne specjalizacje to ekonomia wody, drewno i meblarstwo oraz żywność wysokiej jakości. Każda z tych dziedzin jest nieodłącznie związana z rozwojem obszarów wiejskich. Bardzo istotnym problemem jest brak kooperacji i takiego ukierunkowania oraz powiązania działań poszczególnych jednostek zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich, aby był on zawsze najbardziej zrównoważony jak to tylko możliwe, w każdym z kierunków tego rozwoju.

W kraju, jak i w województwie warmińsko-mazurskim powstają rozmaite inicjatywy mające na celu szeroko pojęty rozwój obszarów wiejskich. Na terenach wiejskich funkcjonuje wiele form współpracy mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji. Podstawowymi i najczęściej spotykanymi są rady sołeckie, koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne. Kolejnymi są stowarzyszenia, grupy producenckie, fundacje, kościoły (parafie), izby, klaustry, związki stowarzyszeń itp. Posiadają one różne formy prawne i organizacyjne – nieformalne lub formalne. Przynależność do organizacji jest przeważanie dobrowolna.

Od człowieka do organizacji.

Przy budowaniu partnerstw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich ważne jest jasne określenie celu, który musi być czytelny i zrozumiały bez zbędnych tłumaczeń. Jeżeli tak jest, to można rozpocząć poszukiwania ludzi, którzy chcą się przyłączyć do tworzenia i uczestnictwa w takim partnerstwie.

W początkowej fazie może to być grupa nieformalna, która sama powinna określić czy chce się formalizować, kiedy i w jakiej formie. Formalizacja (np. zarejestrowanie stowarzyszenia) niesie bowiem za sobą wkroczenie na ścieżkę dodatkowych wymogów, regulacji, zobowiązań i niestety kosztów.

Istnieją pozytywne przykłady współpracy różnych podmiotów w sposób nieformalny, choć wymaga to zaufania i rzeczywistego zaangażowania uczestników, a efekty są czasami przyczyną do chęci sformalizowania tej współpracy. Większość festynów wiejskich lub imprez dożynkowych powstaje na zasadach współpracy mieszkańców danej wsi lub sołectwa, gminy. Ci, którzy mają doświadczenia w tym zakresie wiedzą, że nie wszyscy nadają się do organizowania tego typu przedsięwzięć, ale też wiedzą, że nie da rady zrobić tego jednoosobowo bez współpracy i prawdziwego zaangażowania.

Przy podejmowaniu decyzji o wspólnych działaniach warto jest korzystać z doświadczeń innych, a następnie wybrać właściwą formę współpracy. Początkiem może być znalezienie wspólnego celu i określenia, w jaki sposób możemy go zrealizować. Nie zawsze musi się to wiązać z zakładaniem organizacji. Czasami warto najpierw „przetestować” czy potrafimy ze sobą współpracować i będziemy potrafili starać się o więcej. Kolejnym krokiem będzie zawiązanie formalnej współpracy w formie np. organizacji pozarządowej, co z kolei pozwoli na sięganie po dodatkowe środki na realizację celów, które nas łączą.

W zależności od tego, co chcemy robić (promować, informować, wspólnie sprzedawać, edukować), kim jesteśmy (mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami, samorządami) i co nam jest niezbędne do wspólnego działania (dostęp do lokalu, promocja, szkolenia, wspólne użytkowanie maszyn, lepsze warunki negocjacyjne, opracowywanie dokumentów planistycznych lub strategicznych), powinniśmy się bardzo dobrze zastanowić nad formą współpracy. Czasami niewłaściwe wybranie formy organizacji może nas pozbawić dostępu do środków, z których moglibyśmy skorzystać współpracując w innej formule prawnej, a także dostępu do możliwości przedstawienia swojej opinii, ponieważ konsultacje dokumentów kierowane są do organizacji, a nie do osób fizycznych. W prowadzeniu wspólnych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich możemy wykorzystać różne możliwości wsparcia – poprzez samorządy różnego szczebla, fundacje, programy współpracy z organizacjami, fundusze unijne i inne, przedsiębiorców, osoby prywatne, dotacje krajowe, czy nawet pożyczki. Wszystko to jednak wymaga spełnienia podstawowego warunku, jakim jest spotkanie się ludzi zainteresowanych wspólnym celem współpracy, którzy są zdeterminowani do jego osiągnięcia.

Wymiana wiedzy i doświadczeń.

Aby rozwój terenów wiejskich, jako miejsca do godnego życia i prowadzenia działalności rolniczej czy gospodarczej, był jak najbardziej zrównoważony warto, aby podmioty zaangażowane w działania i projekty na rzecz rozwoju obszarów wiejskich wymieniały się wiedzą i doświadczeniami w tym zakresie.

Najbardziej bezpośrednią formą wymiany wiedzy i doświadczeń jest organizacja szkoleń, konferencji, forum, czy wyjazdów studyjnych oraz uczestnictwo w nich grupy osób zainteresowanych jakąś dziedziną, np. rozwojem obszarów wiejskich. Podczas osobistego spotkania nie tylko można dowiedzieć się więcej informacji o działaniach prowadzonych przez różne osoby, czy instytucje w tematyce rozwoju obszarów wiejskich, ale też można nawiązać kontakty, które w razie chęci realizacji podobnych działań do tych prezentowanych podczas np. konferencji, można bezpośrednio wykorzystać. Jest to także cenne podczas podejmowania próby zawiązywania szerszej współpracy nie tylko we wsi, sołectwie, czy gminie, ale na terenie powiatu czy całego województwa. Aby zorganizować jedną z form wymiany wiedzy, czy doświadczeń potrzebne są środki finansowe. Przeważnie różne organizacje pracujące na rzecz rozwoju obszarów wiejskich wykładają pieniądze na organizację przedsięwzięć w ramach swojej działalności statutowej. Niektórzy pozyskują także środki w ramach różnych funduszy pomocowych.

Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich (KSOW)

Organizacją stworzoną i dedykowaną do realizacji różnych działań mających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich jest Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich. Zadaniem KSOW jest przede wszystkim skupianie wszystkich podmiotów zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich, w tym instytucji i organizacji pozarządowych oraz struktur administracji rządowej i samorządowej. W Polsce będą to struktury administracyjne (na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym) zainteresowane podmioty, które przyczyniają się do rozwoju obszarów wiejskich oraz mają w sposób bezpośredni lub pośredni wpływ na lepsze wykorzystanie instrumentów Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). W obecnej perspektywie finansowej Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich wspiera wdrażanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 na różnych etapach jego realizacji.

Wśród celów realizowanych przez KSOW znajdziemy: zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu programów rozwoju obszarów wiejskich, podniesienie jakości wdrażania PROW, informowanie społeczeństwa i potencjalnych beneficjentów o polityce rozwoju obszarów wiejskich i o możliwościach finansowania, wspieranie innowacji w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich, aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w tym kreowania miejsc pracy na terenach wiejskich.

Wśród operacji realizowanych przez partnerów KSOW znajdziemy m.in. spotkania, szkolenia konferencje, wyjazdy studyjne, udział w targach i wystawach, czy konkursy oraz olimpiady.

W województwie warmińsko-mazurskim Jednostka Regionalna KSOW funkcjonuje przy Departamencie Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa w ramach struktur Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Zarówno w biurze KSOW, jak i na stronie internetowej www.warmińsko-mazurskie.ksow.pl osoby zainteresowane działaniami na rzecz rozwoju obszarów wiejskich znajdą wszelkie informacje na temat tego jak zostać partnerem KSOW, o jakie środki i na jakie działania można otrzymać fundusze w ramach konkursów dla partnerów Sieci. Jest to także źródło informacji o dobrych praktykach już zrealizowanych i realizowanych obecnie w województwie. Ponadto można tam także znaleźć zarejestrowanych w bazie KSOW partnerów, z którymi po wyrażeniu woli możemy współpracować i tworzyć rozmaite projekty na rzecz rozwoju obszarów wiejskich oraz z którymi możemy wspólnie pozyskiwać środki.

Oprócz Sekretariatu Regionalnego KSOW w województwie pomocy i informacji na temat możliwości współpracy i różnych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich mogą udzielić także instytucje, czy organizacje prowadzące działalność doradczą państwowe i prywatne, samorząd rolniczy, różne stowarzyszenia, a także Lokalne Grupy Działania.

Przykłady współpracy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Poniżej prezentujemy wybrane inicjatywy oddolne w zakresie współpracy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, które już funkcjonują w województwie warmińsko-mazurskim.

WIMLANDIA

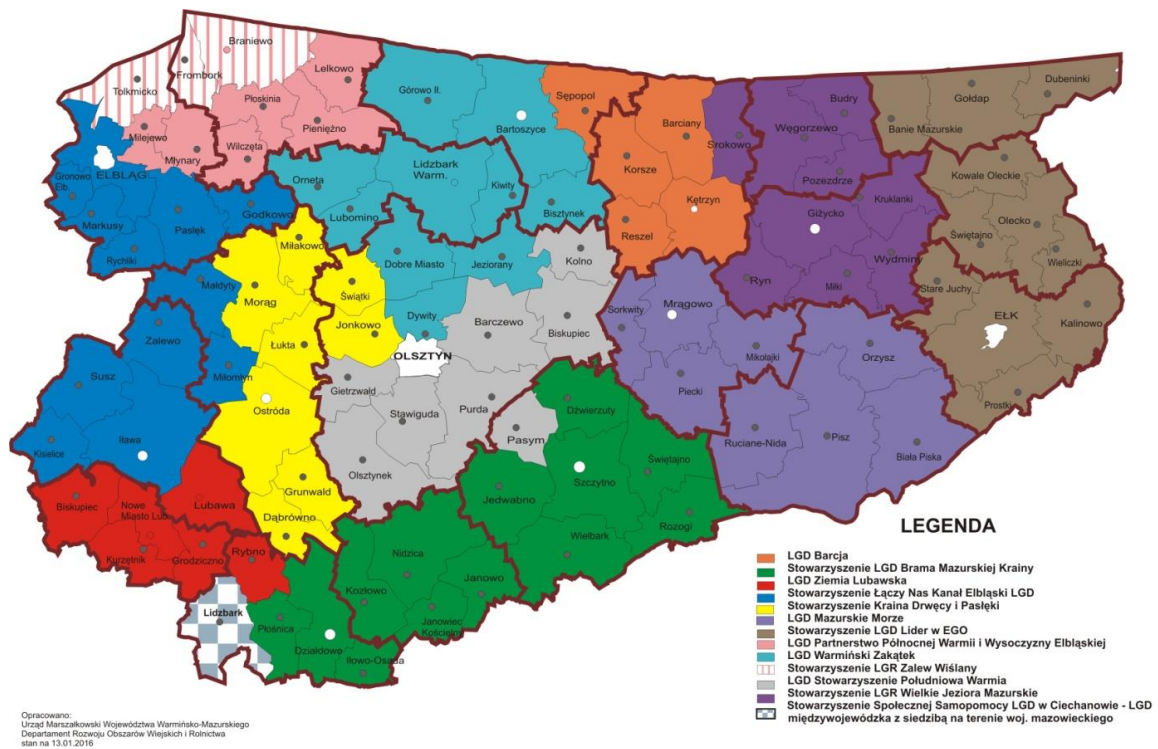
Dobrym przykładem nieformalnej współpracy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w województwie warmińsko-mazurskim jest WIMLANDIA, która skupia różne podmioty z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Wytwarzają one produkty żywnościowe, rękodzieło, oferują różne usługi, a dodatkowo znają się i współpracują ze sobą. Każdy z nich jest w stanie polecić innych „wimlandczyków”, ponieważ wie, że są to rzetelni i wiarygodni partnerzy/producenti/usługodawcy. W ramach współpracy wspólnie wydana została mapa z opisem i lokalizacją poszczególnych partnerów, która jest materiałem promocyjnym dostępnym u każdego z partnerów. W ramach partnerstwa złożono się na koszty wydania tej publikacji. Wspólnie też zorganizowano udział „wimlandczyków” w targach Regionalia w Warszawie w 2017 r., co przełożyło się na późniejsze efekty tj. odwiedziny turystów posługujących się mapką promocyjną otrzymaną na targach. W celu pozyskania środków na wykupienie stoiska skorzystano ze współpracy z Lokalną Grupą Rybacką Pojezierze Olsztyńskie. Cała współpraca WIMLANDII, czyli Warmińsko-Mazurskiej Krainy, odbywa się w oparciu o zaufanie współpracujących ze sobą osób/podmiotów i wspólnym podejmowaniu

decyzji. Kolejnym krokiem dalszej działalności będzie założenie stowarzyszenia w celu zwiększenia możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych.

Lokalne Grupy Działania

Lokalne Grupy Działania są to stowarzyszenia zrzeszające podmioty publiczne, gospodarcze oraz organizacje pozarządowe i mieszkańców, które w ramach inicjatywy LEADER wdrażają Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Na terenie województwa wamińskiego-mazurskiego zarejestrowanych jest 10 Lokalnych Grup Działania i 2 Lokalne Grupy Rybackie, które pokrywają prawie cały jego obszar. Przy okazji realizacji swoich działań podejmują współpracę z innymi podmiotami: organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami, gminami oraz jej jednostkami organizacyjnymi, związkami wyznaniowymi, inkubatorami ekonomii społecznej, softysami i innymi organizacjami działającymi na terenach wiejskich.

Poniższa mapa ukazuje zasięg działania Lokalnych Grup Działania prowadzących działalność na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

W ramach prowadzonej działalności LGD ogłaszają nabory wniosków o przyznanie pomocy i wybierają projekty do realizacji. Są to pieniądze dostępne niemal dla wszystkich podmiotów i osób z terenów wiejskich i miast poniżej 20 tys. mieszkańców. O przyznaniu pomocy decyduje celowość oraz zakres całego przedsięwzięcia zmierzona i określona liczbą punktów uzyskanych w trakcie oceny. Pomoc zaczyna się od pierwszego kontaktu osoby zainteresowanej z LGD. Pracownicy pomagają w wypełnieniu wniosku, organizują szkolenia i świadczą doradztwo przy rozliczeniu projektu. Dzięki współpracy LGD z wnioskodawcami udało się utworzyć wiele miejsc użyteczności publicznej takich jak: place zabaw, pracownie, świetlice wiejskie, remonty obiektów zabytkowych. Połowa budżetu LGD przeznaczona jest

na utworzenie nowych miejsc pracy dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą, jak i na rozwój w tym zakresie istniejących przedsiębiorstw.

Na współpracę z LGD mogą liczyć także rolnicy pragnący rozpocząć lub rozwinąć działalność gospodarczą. Na terenie powiatu kętrzyńskiego jeden z rolników zajmujący się produkcją miodu zdecydował się uruchomić „Zagrodę Edukacyjną”, w ramach której prowadzona będzie działalność edukacyjna z zakresu pszczelarstwa dla dzieci i młodzieży. W Lokalnej Grupie Działania, do której się zwrócił uzyskał informacje o warunkach wsparcia oraz pomoc związaną z przygotowaniem dokumentacji. W trakcie trwania naboru wniosków złożył wniosek i pozyskał 300 tys. zł na realizację inwestycji wartej ponad pół miliona złotych.

Chociaż Lokalne Grupy Działania prowadzą przede wszystkim działalność realizującą Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 pozyskują one również środki w ramach innych funduszy. Niektóre z projektów realizowane są w partnerstwie z LGD z innych województw.

Przykładem takiego współdziałania może być projekt współpracy „SMAK” realizowany przez LGD „Barcja” (Kętrzyn) jako koordynatora oraz: Stowarzyszenie Łączy nas Kanał Elbląski (Elbląg), LGD „Trzy Doliny” (Bydgoszcz) i LGD Ziemia Łańcucka (Łańcut). Partnerzy wspólnie pracowali nad projektem od początku 2017 roku. Jednym z elementów współpracy jest pomoc twórcom produktów lokalnych tj. rolnikom, przedsiębiorcom, kołom gospodyń wiejskich, w promocji produktów poprzez organizację stoisk, warsztaty i wspólne wydawnictwo. Z racji tego, że projekt jest realizowany w 3 województwach, każdy z partnerów odpowiada za jego wdrożenie na swoim obszarze. Działania w ramach projektu w poszczególnych regionach są zbliżone. Dodatkowo każda organizacja realizuje przynajmniej jedno działanie odmienne od tych, które wykonują wszyscy. Na przykład na terenie LGD „Barcja” zorganizowano warsztaty kulinarne dla dzieci i młodzieży, a na terenie Stowarzyszenia Łączy nas Kanał Elbląski przeprowadzono szkolenie z zakresu geocachingu i zainstalowało 50 ukrytych skrzynek tzw. „keszy”. Geocaching jest to gra terenowa oparta na systemie GPS, polegająca na odnalezieniu skrzętnie ukrytych „skarbów” bazując na przybliżonej lokalizacji i wskazówkach. Na Podkarpaciu wydano wspólny kalendarz, a w okolicach Bydgoszczy utworzono szlak kulinarny pn.: „Na szlaku 3 dolin smaku”. Efektem projektu jest też wydanie wspólnego albumu kulinarnego i zgłoszenie 19 produktów do wpisu na listę produktów tradycyjnych prowadzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Przykładem działalności na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i kwalifikacji mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, w tym osób zamieszkujących obszary wiejskie jest projekt LGD „Warmiński Zakątek” realizowany przy współpracy z powiatem bartoszyckim. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2014-2020 dzięki tej współpracy możliwe jest otrzymanie pomocy na podjęcie działalności gospodarczej przez mieszkańców powiatów: bartoszyckiego, lidzbarskiego i kętrzyńskiego. LGD odgrywa w tym przypadku rolę lidera projektu. Dodatkowo w ramach tego samego programu pomocowego realizowany jest projekt mający na celu podniesienie kompetencji i kwalifikacji zawodowych mieszkańców naszego województwa, którzy nie prowadzą działalności gospodarczej, również tych zamieszkujących obszary wiejskie. Dzięki zawieraniu takich partnerstw poszerza się krąg potencjalnych odbiorców środków z funduszy pomocowych.

Współpraca organizacji, których celem jest aktywizacja mieszkańców może mieć także formę dużego partnerstwa. Projekt WARMIA MAZURY LOKALNIE 3 powstał z inicjatywy siedmiu organizacji działających w województwie warmińsko-mazurskim, z których

większość stanowią tzw. Ośrodki Działaj Lokalnie: Lokalna Grupa Działania „Warmiński Zakątek”, Stowarzyszenie „PRZYSTAN”, Nidzicki Fundusz Lokalny, Elckie Stowarzyszenie Aktywnych „STOPA”, Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży, LGD Stowarzyszenie „Południowa Warmia”, Stowarzyszenie Łączy Nas Kanał Elbląski Lokalna Grupa Działania. Partnerem strategicznym projektu oraz instytucją współfinansującą jest Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce (w ramach programu Działaj Lokalnie ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności). Wkład własny w ramach projektu współfinansuje ponadto Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Celem realizacji projektu jest aktywne i trwałe zaangażowanie obywateli województwa warmińsko-mazurskiego działających w grupach nieformalnych, samopomocowych i młodych organizacjach pozarządowych, w życie publiczne i działania samopomocowe poprawiające warunki życia. Realizacja współpracy odbywa się poprzez wsparcie co najmniej 64 inicjatyw oddolnych służących działaniom na rzecz dobra wspólnego. Organizacje podzieliły obszar województwa na 7 części, w których każdy partner przyjmuje wnioski i pomaga w ich wypełnieniu.

Z kolei Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Północnej Warmii i Wysoczyzny Elbląskiej”, chcąc skutecznie realizować założenia Lokalnej Strategii Rozwoju kierowanej przez społeczność, w tym aktywną promocję obszaru nią objętego, postanowiła nawiązać współpracę z podmiotami, które otrzymały wsparcie w ramach działalności tego LGD. Organizacja ta prowadząc działania promujące obszar jej działania oraz realizując inne projekty, aktywnie prezentuje najciekawsze przedsięwzięcia swoich beneficjentów. Umożliwia też skorzystanie z oferty poszczególnych podmiotów, w tym uczestnictwo w zajęciach rękodzielniczych nawiązujących do tradycyjnej sztuki rzemieślniczej. Przekłada się to na skuteczną realizację poszczególnych celów określonych w Lokalnej Strategii Rozwoju. Dzięki działaniom promocyjnym zarówno sami organizatorzy przedsięwzięć, jak i mieszkańcy zyskują satysfakcję z uczestnictwa w projekcie oraz motywację do dalszej pracy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Materiał został przygotowany przez:

Związek Stowarzyszeń Lokalne Grupy Działania Warmii i Mazur oraz Stowarzyszenie Doradców na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, pod redakcją Warmińsko-Mazurskiej Izby Rolniczej.